

Finn nyelvtani összefoglaló

Lingea, 2019. ISBN 978-963-505-018-5, 159 l.

A Lingea Kiadó 2006 óta foglalkozik szótárak és egyéb nyomtatott nyelvi anyagok megjelentetésével, amelyek között társalgási zsebkönyvek és ez évtől nyelvtani összefoglalók is helyet kaptak. A finn nyelvvel kapcsolatban már 2006-ban megjelent egy turistáknak szánt társalgási zsebkönyv,¹ 2019-ben pedig egy nyelvtani összefoglalóval bővült a sorozat.

A kiadó szerint a könyv alap- és felsőfokon is használható, a mai modern finn nyelv bemutatására törekszik, a nyelvtani szabályokat példák segítségével mutatja be. Érdekes módon a könyv nem nevez meg szerzőket, hanem azokra csak a „Lingea Kft. szerzői csoportjaként” hivatkozik, és a kiadás helyét sem tüntetik fel. Felhasznált irodalomként megadják a finn nyelv nagyobb lélegzetű, gyakran használt összefoglalóit, többek között az *Iso suomen kielioppi*, a *Suomen kielen rakenne ja kehitys* valamint a *Suomen kielen peruskielioppi* című munkákat.

A kötet 176 kisméretű oldalból áll. A szöveg zsúfoltnak hat, a példák néhol nehezebben olvashatók a halvány nyomtatás miatt. A hangsúlyos részek – például a ragok, töváltozások – félkövérrel vannak kiemelve. A szerzők 21 fejezetre osztották az anyagot. Először az alapokat sorolják fel, aztán szófajok szerint tárgyalják a nyelvtant, majd egy rövid mondattani rész után a személynévvel, a szóalkotási módokkal és végül a beszélt nyelv egyes elemeivel ismertetik meg az olvasót. A kötet végén egy név- és tárgymutató is helyet kapott a könnyebb keresés érdekében.

¹ Erről ld. Elek Boglárka: Finn társalgás – szótárral és nyelvtani áttekintéssel. *Folia Uralica Debreceniensia* 23: 336–342.

Az első három fejezet a finn nyelv alapjaira helyezi a hangsúlyt: az első az ábécét mutatja be (10–13. oldal), a második a hangsúllyal (14), a harmadik a fokváltakozással (14–16) foglalkozik. Kissé furcsa, hogy a hangsúly egy külön – bár igen rövid – fejezetet kapott.

Már a kötet elején szembetűnik, hogy az egész anyag kifejezetten magyar anyanyelvű használók számára készült, ugyanis a különböző szabályok elmagyarázása során mindig a magyar nyelvtanhoz hasonlítja a finnt, és felhívja a figyelmet a két nyelvben azonos logikára épülő szabályokra. A fokváltakozás esetében külön kitér a „normál” és a fordított változatra, amit erősödő és gyengülő típusokként nevez meg, a névszó- és igeragozásban egyaránt. Azt azonban nem magyarázzák meg, hogy pontosan milyen ragok előtt és milyen logika alapján megy végbe a fokváltakozás.

A 4.-től a 13. fejezetig a különböző szófajokra jellemző nyelvtani szabályok következnek (17–120).

A nyelvtani esetek közé felveszik az accusativust, de csak a személyes névmásokban, ezért nem sorolják be a „valódi raggal” rendelkező esetek sorába, más helyeken pedig már a teljes tárgyat is genitivusként jelölik meg. Az esetek használatáról szóló alfejezetben (18) a genitivushoz tartozó példák között egyaránt találunk birtokos és tárgyas szerkezeteket is. Utóbbihoz minden magyarázat nélkül csak zárójelben van odaírva, hogy tárgyról van szó, ami megzavarhatja a kezdő szintű tanulókat. A partitívus esetén különösen hiányosnak tűnik az összefoglalás, mert bár a könyv több példamondatot sorol fel, azokban nem jelzi, hogy miért került partitívusba az adott szó, csak a „tárgy” megjelölést látjuk. A magyarázatra csak 11 fejezettel később, a „Tárgy” című részben kerül sor, ahol az accusativust szintén csak a személyes névmásokra alkalmazzák, a teljes tárgyat bemutató többi példát a magyarok számára nehezen értelmezhető „Tárgy genitívus esetben” csoportba sorolják. Olyan ritkábban használt esetekről is említést tesznek, mint a comitativus, abessivus és instructivus, ezeket „Marginális esetek” címen találjuk (26).

A 4.4. fejezet a többes számot tárgyalja (32), azonban a magyarázat csak a függő esetek *-i* többesjelére tér ki, a nominatívusi *-t-re* nem. Közvetlenül ezután a többes partitívus, genitívus és illatívus következik, de ezek logikai használatát, amely különösen a többes partitívusnál lenne fontos, nem magyarázzák el.

A névszók után a névmások, a számnevek, majd a 7. résztől (65–98) az igék következnek, amelyeket a könyv hat osztályba sorol, a rendhagyó *nähdä* ’lát’, *tehdä* ’tesz’ és *juosta* ’fut’ igéket pedig külön említi meg. Ebben a fejezetben kerül sor az igeidők részletes tárgyalására is, példákkal bőven szemléltetve. Ugyanakkor az imperfektum esetén hiányzik a tagadó forma bármi-

nemű említése, ezt csak később tárgyalják. A participium perfectum (*-nut/-nyt*) magyarázata is csak jóval később, a melléknévi igenevek között található (90), de a tagadásban betöltött szerepét ott is csak egy rövid félmondatban említik meg.

Az igeidők után az igemódok kerülnek sorra, ahol a felszólító, feltételes és kijelentő mód mellett a napjainkban ritkábban használt lehetőségű módról (potentialis) is olvashatunk (77). A felszólító módnál a leggyakrabban használt Sg2 és Pl2 személyeken kívül említésszerűen felsorolják a többi alakot is. Ezt követi a passzív szerkezetek részletes bemutatása, majd a „Tagadás” című rész következik, ahol az összes igeidő tagadása együtt szerepel. Ezután a különböző infinitivusok és melléknévi igenevek zárják a fejezetet.

A 8. fejezetben (99–102) találjuk a határozószókat, majd az előljárószók és névutók felsorolása és használata következik, ezután pedig a kötő- és tapadószókkal ismerkedhet meg az olvasó. A 12. fejezetben (112) a finnül *lausseenvastike* néven ismert, mellékmondat értékű igenevekkel foglalkoznak részletesen. A 13. fejezetben (119) a különböző modális szerkezetek találhatóak, így az *-e-* és *-ma-* infinitivusok, a megengedő igék (*sallia*, *antaa* ’megenged, hagy’ stb.) és az ún. státusz-szerkezetek (pl. *kädet vapisten* ’remegő kézzel’) használata.

A 14. fejezetben kerül sorra a mondatban (121–126). Ennek első alfejezete a mondat típusokat tartalmazza, majd a mondat egyes részei külön-külön kerülnek bemutatásra a 15. fejezetben (127–132). A kiegészítendő kérdőmondatról is itt esik szó először. Ezután a mondat fő részei, az állítmány, alany, tárgy, összetett állítmány következnek. A „további mondatrészek” kategóriában a határozószókat és a jelzőket tárgyalja a kötet.

A szórendről szóló rövid rész után a személynevek és a megszólítások kínálnak inkább érdekes információt, majd a szóalkotás különböző módjait tárja fel a könyv (137–145). Ez a sorrend szerfölött furcsa...

A szóalkotási fejezet (139–145) meglehetősen informatív, szó esik a jövevényszavak különböző típusairól (a könyv az új szavak keletkezési módjai közé sorolja a jövevényszavakat is), a szóösszetételekről és a szóképzésről is. Itt a leggyakoribb képzők is fel vannak sorolva, pl. *-minen* (*tekeminen* ’cselekvés’), *-jä/-jä* (*opettaja* ’tanár’, *siivooja* ’takarító’), *-sto/-stö* (*kirjasto* ’könyvtár’, *virasto* ’hivatal’), *-la/-lä* (*sairaala* ’kórház’).

A kötetet a beszélt nyelv bemutatása zárja: a beszédváltozatok típusai, azok használata és a hozzájuk tartozó példák (145–150). A kötet végén egy rövid beszélt nyelvi és szlengszótár is helyet kapott (151–153), ami a Finnországba készülő nyelvtanuló számára különösen hasznos lehet.

A nyelvtani összefoglaló egyik legfőbb erénye, hogy sok más, könyvesboltokban bárki számára elérhető nyelvkönyvvel szemben kifejezetten a magyar anyanyelvű tanuló számára készült, az egyes szabályokat és jelenségeket, összefüggéseket a magyar nyelvhez viszonyítja, az attól való eltérésekre fekteti a hangsúlyt, így nem mélyed bele a magyar nyelvtanuló által jól ismert szabályok, pl. az illeszkedés, a nyelvtani nemek hiánya vagy az agglutináló ragozás feleslegesen hosszadalmas magyarázatába. A könyv azonban nem alkalmas tapasztalatlan, kezdő tanulók vagy a nyaralásra túlélő szókinccset építeni szándékozók számára. Az egyes fejezetek nem a nyelvtanulás logikai sorrendjét követik, ami egy kezdő tanulót megzavarhat, hiszen több esetben előfordul, hogy egy ragozás és a hozzá tartozó tagadás között több fejezetnyi távolság van. Néhány összefüggő, jó esetben együtt megtanulandó szabály elszórva jelenik meg a könyvben. Emellett a szerzők az esetek, igeidők és más szakkifejezések esetén mindenhol a latin formát használták elsősorban, ami szintén megnehezíti egy kezdő tanuló dolgát. De emellett bizonyos helyeken a finn szakkifejezést is említik, ez megkönnyítheti a tanuló által esetlegesen használt egynyelvű finn nyelvkönyv használatát.

A kiadó ígéretéhez hűen valóban rengeteg példa található az egyes témákhoz, bár vannak esetek, ahol előzetes tudás lenne szükséges a példák értelmezéséhez (pl. a birtokos szerkezetet és a tárgyat jelző szót tartalmazó mondatok ömlesztve szerepelnek a genitivus címszó alatt). A lényeges részek félkövérrel való kiemelése segít a szabályok felismerésében, bár néhol előfordul, hogy a finn és a magyar mondatban nem ugyanaz a szerkezet van kiemelve egymás fordításaként, vagy a finnben kiemelt rész a magyar mondatból egyenesen hiányzik. A példák szóanyaga egyébként modern, a mai finn nyelvben is megtalálható elemeket használ, nem nélkülözi a napjainkban divatos svéd, ill. angol átvételeket sem (pl. *duuni* 'munka', *fani* 'rajongó', *Losi* 'Los Angeles', *nimmari* 'autogram', *putsaa* 'kitisztít'). A kötetvégi kisszótár 102, a fővárosi szlengből és/vagy angolból származó, jelenleg leginkább használt beszélt nyelvi kifejezést mutat be. Ez nagy segítséget nyújthat azoknak a nyelvtanulóknak, akik szívesen használnak blogokat, videókat és szórakoztató internetes oldalakat a nyelvelsajátítás segítésére.

Összességében a kiadvány hasznos összefoglaló mindazoknak, akik már nem kezdők, illetve akik tanár vagy egynyelvű tankönyv segítségével tanulják a finn nyelvet. Önmagában nem megfelelő a finn nyelv alapjainak elsajátítására, de kiegészítő irodalomként jól használható finn szakos hallgatók, Finnországban élő magyarok vagy finnt oktató tanárok számára.

JUHOS MERI